

“Amerika, dit navn er Atlantis”:

Med demokratiet som målestok

Af Mikael Jalving

Benjamin Barber, forfatter til bestselleren *Jihad vs. McWorld* (anmeldt i SK 52-53/97) og professor i politisk videnskab ved Rutgers University, har samlet 17 essays fra 1980 og fremefter og skrevet tre nye til en bog med undertitlen *amerikanske essays*. Og det er de, amerikanske. Det vil i første omgang sige henvendt til tænkende væsener derovre, skønt de kan læses af alle, som interesserer sig ikke bare for Amerika, men for politisk teori i almindelighed. Her svinger taktstokken fra moralske lussinger over gode råd til sikre øvelser i den politiske teorihistorie. Men dem, der ønsker sig samme løsslupne lethed som i Jihad-bogen, må gå forgæves. Der er ikke længere noget at grine ad.

Der er istedet tale om en landmåling, en ædruelig og nøgtern kortlægning af det amerikanske territorium. Hvad er det for et land, Barber opmåler? Det er Atlantis. Det er det sagnland, han beklageligvis ser foran sig samt det sagnland hvis fremtidige virkeliggørelse, han håber på. Der er altså to af slagsen. Det allerede virkeliggjorte sagnland dirigeres af en politisk formålsløshed koblet til en simpel underlæggelse af naturen. Det er et ekko af Francis Bacons Atlantis-samfund fra 1627, hvor en naturvidenskabelig udviklingstrang bestemte samfundets retning. Dengang som nu, skriver Barber, var og er forestillingen, at fysisk videnskab og teknik ville og vil frigøre mennesket fra metafysikkens tåger. Men forestillingen bygger på overmod. Hvis drømmen om lykke, godhed, retfærdighed og demokrati skylles ud, steriliseres fællesskabet, og vi ender alle som fabriksarbejdere i én eller anden betydning.

Samlingen falder i fire dele: først “amerikansk teori”, derpå “amerikansk praksis”; så

en del om uddannelse og demokrati, og til sidst tre essays om demokrati og kommunikationsteknologi. I forordet omtaler Barber sig selv som en demokratisk entusiast, hvis mål er en højere grad af samfundsdeltagelse hos borgerne og større lighed. Hvad benævnes det liberale demokrati skal styrkes. Barbers intention er et styre med en bedre balance mellem individ og fællesskab, et “stærkt demokrati”, der mest af alt minder om en amerikansk socialdemokratisme. Samtidig afvises enhver form for politisk kollektivism, da kollektivism altid vil være indbildsk, og i essayet “Why Democracy Must be Liberal: An Epitaph for Marxism” konkretiserer Barber sin kritik. Skønt marxismen gerne taler om demokrati, praktiserer den hellere klassekrig og statsejerskab. Med mange henvisninger til forfatningsfædrene udvikler Barber det pragmatiske synspunkt, at frihed og lighed kun kan sikres gennem en dialektik, som favoriserer frihed, når ligheden triumferer, men lægger vægten på lighed, når friheden står stærkest.

Men det er ikke pragmatik det hele. Når målet for det ny Atlantis hedder det fælles bedste, er det en målsætning, der forpligter. Set med Barbers øjne har amerikanernes mange kompromisser kompromitteret idealerne. Nok har de (og vi) fået makrofred og konsumerisme, men drømmen om et aktivt demokrati forbliver en drøm. Forfatteren erkender, at Amerika historisk set aldrig har haft funklende idealer, hvilket længe netop er blevet forstået som nationens fundamentale styrke, men nu er det på høje tid at bringe formålstænkningen ind, skriver Barber.

Det er på dette sted, at samlingens tredie del kommer til sin ret. Uddannelse er demokra-

tiets krumtap. Uden den kan vi godt glemme det hele, understreger Barber for hvem uddannelse ikke betyder en teknisk uddannelse af arbejdskraft, der siden kan rekrutteres af arbejdsmarkedet. Meningen med at uddanne folk er ikke at tilfredsstille samfundets behov, men istedet at træne befolkningen i at problematisere samfundet for dermed at drive det fremad. Uddannelse repræsenterer således en kamp mellem idealer og realiteter, hvor det givne bør være under konstant belejring. Et frit samfund producerer ikke denne belejring; det er belejringen, som er forudsætningen for et frit samfund.

Belejringen indebærer imidlertid ikke anarki. Således er forfatteren enig med Alan Bloom i, at tressernes universitetsopstand var med til at rive samfundet i stykker ved at prædike bundløs subjektivism og værdirelativitet i videnskaberne. Barber tager her afsæt i en epistemologisk pragmatisme. At der er mere end én sandhed underkender ikke nødvendigvis enhver forestilling om sandhed. Men modsat Bloom mener Barber ikke, at nihilisme er kommet til at regere på universiteterne. Hvad begyndte som oprør affødte istedet den mest selvsikre materialisme og det mest tykhudede karrieremageri, som plager de amerikanske universiteter idag, og som indebærer en reel trussel mod demokratiet.

Hvad Barber ikke selv indrømmer, er dog, at hans forestilling om uddannelse er ligeså utilitaristisk som forestillingen hos dem, han opponerer imod. Det er ikke længere produktionen, men demokratiet, som skal profitere af den. Uddannelse er samfundsterapeutisk, idet den har en medborgerlig mission (civic mission). Ikke så meget samfundet som demokratiet har behov, der må dækkes. For Barber handler uddannelse ikke om lærdom i traditionel forstand, d.v.s. om en forståelse af "de store bøger", men om træning i demokrati, der betyder samtale, sådan som Tocqueville og Rousseau refereres for at mene. Man kan derfor kritisere Barber for, at hans demokrati-begreb er omklamrende. Demokratiet ser ud til at skulle have en finger med i alting og risikerer udvanding. Forfatteren er kort sagt konstant nytteorienteret og synes at glemme, at erkendelse kan være et mål i sig selv.

I de tre sidste stykker diskuteres tv- og teleteknologiens rolle i samfundet. Atter er demokratiet målestok for, hvad der er godt og

skidt. Hvorvidt teknologien eller demokratiet sejrer i det lange løb afhænger mindre af teknologien end af de politiske institutioners kvalitet og af borgernes karakter, fremhæver Barber, så længe demokrati betyder noget vi gør og ikke noget vi nødvendigvis har. Fraværet af determinisme i Barbers behandling af disse sager og hans pointering af, at vi har visse politiske muligheder, er sjældent og maner til eftertanke.

A Passion for Democracy: American Essays har i det hele taget et befriende åbent præg. Her er der langt til Jihad-bogens letkøbte radikalitet, som især banaliserer McWorlds banaliteter og romantiserer den politiske deltagelse i nationalstaten. Amerika er jo heller ikke en sådan. Barber er med andre ord stærkere på hjemmebane end når han skriver om europæiske forhold. Amerika, dit navn er Atlantis.

A PASSION FOR
DEMOCRACY
AMERICAN ESSAYS
BENJAMIN R. BARBER

Benjamin Barber.

A Passion for Democracy: American Essays.

Princeton University Press 1998,
293 s., 26,95 dollars.

Ca. kr. 205,- hos Atheneum